

ROLLIN, CARL GUSTAF

Grimsa på Broborg : folksaga / af C.G. R-n

Upsala : Hanselli
1848

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400-till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
- Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- *Sök:* Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- *Klipp & klistra:* Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkoren på svenska: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service.

Mer information finns tillgängliga via <http://books2ebooks.eu> alla boken.

- <http://search.books2ebooks.eu/>

Grimsa på Broborg

Folksaga

af

C. G. R—n.

Från slätten, hwarpå Upsala ligger, går en dalsänkning fram emot Norrtelje, der den slutar sig i den hasöwikt, wid hwilken sijnämnde stad är belägen. Denna dalsänkning har fått namn af Laggadalen, icke blott dersföre, att den stryker fram genom Lagga socken, utan ock dersföre att denna socken är på fornhistoriska minnen en bland de rikare i dessa nejder. Här äro Mora stenar och Laggabergshålan belägne; här qwarstå ännu många wälbehållna runstenar och andra minnen från en förgången tid, och här ligger den till äng nu förwandlade Östunassjön med sira twenne utlopp, hwaraf det ena, som går förbi Lagga prostgård, kallas "Koniken." Det war ju icke möjligt, att en dalsänkning skulle kunna gå förbi, eller igenom en nejd med så många minnesmärken, utan att erhålla en hågkomst af dem. Detta war måhända skälet, hwarföre dalen, om hwilken wi tale, fått heta Laggadalen.

Upsala
1848

Följer man denna dalsträckning öster ut genom Östuna-sjön, så träffar man, på stora Wallbyegor wid gränsen mellan Östuna och Widbo socknar, twenne kullar, förbi hvilka en liten å-rännil thst framsmyger. Formen af dessa kullar förråda thdligt, att de icke ensamt äro ett werk af naturen, utan att menniskohanden i deras dannande haft en icke obetydlig del. Den ena, som befinner sig helt nära brädden af den lilla åen, är thdligen en grassulle, hwaraf denna nejd har ett särdeles öfverflöd. Wi blott anmärke denna, och wände oss till den andra, som lyfter sig till en ansenlig höjd, och som genom sin särdeles afrundade form drager till sig hela vår uppmärksamhet. Öfverst på denna höjd lyfter sig en reslig furuskog, som dyster och mörk skådar ned öfver nejden. I den glada wärmorgonen höras här ljusliga foglahymner, som locka wandraren hit upp och ge hans själ en sällsam lyftning. Närmar man sig hit en dyster November-afton, mötes man af hemfka öfverop och rätwens dessa skällande, som framkalla känslor i bröstet, de der warnande säga åt den öförwägna wandraren: "Kom icke hit, ty här bo trollen och här dansa gästar och spöken i den tunga natten." På denna kulle höjde sig i en aflägsen forntid en wäldig borg der en wiking hade tagit sitt stamhåll. Sagan har icke förwarat hans namn, liksom den icke heller talar om någon enda af de bragder han troligen utfört. Emellertid låtom oss kalla honom Osten, för att åtminstone hafwa ett namn åt den fordna residenten på det wäldiga

Broborg; så heter ännu i dag, stället hwarom wi tala, och der fordom det starka fästet med detta namn har legat.

Östen, som i likhet med sin tids wäldige, swärmade som wiking widt omkring och besökte fjerran aflägsna länder, hemsförde hwarje höst till sitt wäldiga Broborg många rika skatter. Orientens perlor, guld och silke, Italiens druswoblod funnos i öfwerflöd, förwarade i hwalfwen under borgen. Det ädlaste som Broborg egde, war dock Östens underföna dotter. Sagan tilldelar henne namnet Grimfa. Temte det hon war den skönaste, war hon ock den modigaste ungmö på sin tid, en annan Thorborg, som tappert stängde wägen för hwarje friare, som wägade nalkas hennes boning med giftermålsanbud. Temte Grimfa egde ock Östen en son. Sagan har icke lemnat oss hans namn; men då äfwen han bör hafwa ett, låne wi namnet Kirbiörn, som wi funnit på en runsten på Marmagärdet bredwid wägen till wester då man reser från Upsala. Denne Kirbiörn synes likfom fadren farit i Wikingatåg. En gång då denne son war borta på något sådant tåg, synes fadren hafwa affömnat. Då han på en längre tid icke afhört sin son, menté gubben, att han länge sedan fallit, och gjorde sig säker att snart få träffa honom i Wallhall. På grund af sådan förmodan lemnade han sitt fasta Broborg med alla dess skatter och omätliga rikedomar i arf åt sin enda dotter, hwilken sedan efter sin faders död lefde på Broborg, som en äkta Nordisk sködnö. An flög hon på en apellastad springare ned ifrån

borgen, ut öfwer fälten, att söka sig och sitt följe jagtäfwenthr, än ilade hon på sadrens snäckå ut på wattenrymden. Och hur wild än stormen war, flöf hon dock med det djerfwaste mod de fradgande wågorna och i winterqwällen spände hon skridfkor på sina nätta fötter, tog en brinnande sackla i handen och i sällskap med sina tärnor ilade öfwer de tillfrusna böljorna, som en ljungeld. Mången afton, när hon så for utföre Östuna=ssjön och ställde kosan mot Laggaberget, sade det widskaplige folket, som sågo henne: "det är elfdrottningen, som besöker Laggagubben, nu få wi snart tö," och twärtom när det blef kallt eller yrwäder hette det: "Laggagubben har warit på besök hos elfdrottningen och blef ej emottagen".

I flera år förde Grimfa ett lustigt lif i sällskap med sina liktänkande tärnor. Mången håld ungerswen, som kom till Broborg att fria på wikingawis, hortwisade borgjungfrun på äkta sköldmömanér. An tillät hon dem ej nalkas sin borg, än mottog hon dem wänligt, plögade dem wäl och när de woro rustige och insomnat, lät hon bära dem om bord på deras snäckor, hifade seglen och lät dem fara hwart vinden. förde, under det hon med tärnorna gjorde sig lustig uppe i borgen. Ofta hörde man henne ropa, när hon åt någon friare gjort ett sådant puts: "den som will ega Grimfa skall wara man för sitt swärd och sitt dryckeshorn; swiker han i någondera idrotten, han söke icke få ega mig; han nöje sig med en slafwinna."

Detta Grimfas uppsörande hade emellertid skaf-
 fat henne ett icke ringa antal öwänner. Swarhållst
 en ungerswen fanns, när eller fjerran, egde han
 alltid något ledsamt minne af sitt misshäade be-
 sök på Broborg och spanade i hemlighet efter
 tillfälle, att få taga hämnd på den stolta borg-
 jungfrun. Det ena försöket efter det andra gjor-
 des; men ware sig af aktning för borgjungfrun,
 eller af underlägsenhet i waksamhet och fint, men
 alltid måste de Nordiska ynglingarne, — som an-
 nars utfört så många wikingabragder på främ-
 mande kuster, — afstå från sina företag mot Grimfa
 och Broborg. Dock, det duger icke, att man länge
 retas med den Nordiska ynglingakraften. En tid
 kan han wäl tåla skämtet; men det kommer ock
 hans tur, att betala med samma mynt, då han
 uppför de der så kallade **stolta möerna** på den
 så kallade "**öfwerblefna listan**." Ålfwen Grimfa
 fick röna detta misshöde. Hennes blomstertid flög
 fram. Friarebesöken upphörde. Hon satt snart
 en bedagad tärna på sitt stolta Broborg. När
 wären kom, såg hon huru den ena wikingasnäcken
 efter den andra ilade ut, att söka äfwentyr, winna
 ära och guld. De gingo förbi Broborg, utan att
 ens sticka en wänlig helsning till den modiga
 Grimfa. När hösten war inne, såg hon huru
 wikingarne kommo tillbaka, lastade med skatter,
 Fransade af ära, och smekte af Sydländska swart-
 ögda och fagerkindade jungfrur. Någon gång
 styrde en ringa seglare upp emot borgbryggan;
 men det war icke mera någon stolt friare som
 kom att begära skön jungfruns hand och hjerta,

utan antingen någon, som lidit sjöfkada och behöfde hjälp, eller ock någon, som kom med ett bud från en fjerran boende frände. Hon började nu finna huru tugnt det war, att vara ensam, Och då hon tid efter annan med grämelse såg, huru de djerswe wikingarne wågade sig upp på hennes områden, än att plundra, och än att håna och hon icke mera som förr war stark att wärna sina egor, tänkte hon mången gång inom sig, att nu betala mig nordens ynglingar, att jag hånat dem som friare. — Dock satt hon ännu trygg i sin borg, men äfwen den timmen skulle slå, då hon skulle förlora den.

En aften då Augustisolen ännu speglade sig i den lugna Östuna-sjön, sade Grimsa till sina tärnor:

— Detta tysta, detta instängda lif i borgen behagar mig icke längre. Swarken brädernålen eller guldtärningen, hwarken lutan eller den lottjade trefkampen förnöjer mig mer. Reden till min snäcka: jag will ut och tala med de hemkommande wikingarne. Jag will fråga dem om de någorstädes på sina färder förnummit något om min broder.

Snart gungade Grimsa med sina tärnor på den riktzirade snäckan, en annan Glida, öfwer Östuna-sjön förbi Odins holmen och Odenslunda fram emot Laggaberget.

— Det blir ett hårdt wäder — ropade en röst ur det ihåliga berget — Wänd om Grimsa — wänd om och sätt dig i ro på Broborg! —

Grimsa såg upp emot berget der stod Lagga-
gubben med gnistrande blickar och hotande åtbörder.

— Icke med wäder och wind, icke heller med
fräsande böljor skrämmer du Grimsa. Farwål
granne! — Gå in i din håla och göm dig, ifall
du är rädd för owäder.

— Djerfwe! — trottsar och hånar du mig?
— Och dermed tog han en wäldig sten och rul-
lade den ned från klippan att antingen krossa
eller försänka snäckan med des modiga besättning.
Han kramade stenen så hårdt, att det i densamma
blef märken efter fingrarne. — Men Gubben or-
kade icke slunga den långt — den föll ned straxt
wid hålan, och ligger der qwar ännu i dag, att
bestådas af hwem som det lyst. Grimsa seg-
lade emellertid framåt, ställande kosan till Föret
och Flottsund genom Fyris. Kommen ut på Ekolu
mötte henne en hemkommande wiking.

— Hör du! — hwem och du må vara —
så säg mig — har du på din färd förnummit
något om den frälsade Östens på Broborg som
Kirbiörn?

— Ho är du som frågar?

— Jag är Östens dotter, Kirbiörns syster —
Nog har du hört omtalas Grimsa?

— Swem har ej hört henne omtalas? Det
finns ju ingen yngling i nesden, som hon ej hån-
nat och skymfat. Icke mig må du fråga om din
broder. Har du mod, så far ut och sök honom.
Han styrde mot Galliens kust, då jag siff jag
honom. Du funnos många graskullar på kusten
när jag siff för der fram.

— Då är måhända min broder fallen och jordad som en hielte — O säg ut om du wet det.

— Wänd om till Broborg och drag sorgebrägt på. — Din broder är slagen, dödad och jordad på Normandies kust. — Styr på, dit fram mot Sticksrudden De äro hemkomne Sticksarmän med den slagne Sticksar — se nu, det flammar — de tända nu helt wißt hans hål. Der kan du måhända få widare upplysningar om din broder. — Sagt; och så satte wikingen seglen till och ilade bort mot mynningen af Fyris och förswann snart ibland de furubewurna stränder.

— Grimfa och hennes tärnor fortsatte färden och fick omsider den sorgliga underrättelsen, att hennes broder för flera år sedan förswunnit wid en nattlig öfverrumpling på Normandiets kuster. Hans snäcka, sade man, hade blifwit tagen. Han och hans män hade blifwit dödade. Med ett förjande hjerta wände hon sig nu till sin hemfärd och lyckligen återkommen till sitt Broborg, inneslöt hon sig der, att i sin ensamhet swälja sin grämselse så länge som möjligt. Lång tid satt hon så, och hon och hennes tärnor grånade på Broborg. Mer än en gång ogillade hon nu sitt ungdomsuppförande, och kände sig dubbelt olycklig i sin ensamhet; först, att hon icke hade någon make, och sedan, att hon ej, som andra gamla fäder, hade några kraftfulla afkomlingar, som försvarade dem på deras wärnlösa ålderdom. Hon thöfte, att hon satt lifsom på nåder. Men Nordens ynglingar woro nog högsinte. De ofredade henne icke; de sågo wäl mången gång med sneda blickar upp

till Broborg, minnandes derwid hwad som händt dem der i deras unga dagar; men, de sade: "låt henne wara med fred, hon är nu gammal och grå."

En mörk Novemberafton, då töcken hwilade öfwer neiden, landar wid Broborgs brygga flera snäckor, bewärade med bewäpnade männer. Dessa stiga upp på bryggan och ställa sin kosa mot borgen.

— Hvem ären I? frågar en röst från borgen. Kommen I i fredligt ärende?

— Hvem vågar så fråga Kirbiörn, då han med sina ärryrddade män återkommer till sin fader Östens borg? swarade en djup en manlig stämna. Leswer min fader, så kommer jag att helsa honom och wisa att jag är en honom icke owärdig son. Ar han död, så kommer jag med stöd af gammal Nordmannarätt, att taga denna borg, med allt hwad den har, i arf.

— Icke så lätt låter Grimfa bedraga sig. Hon har förr bortwisat med hån mer än en äfwen-tyrare. Hon weknar ej ännu fast hon icke mera är ung. Men dock är hennes mod ungt och hennes wilja fast och besluten. Då Östen, min fader längesedan är död; Kirbiörn, hans son, fallen och jordad på Normandiets kuster, är jag, Östens enda dotter, rättmätig innehafwarinna af Broborg. Jag släpper det icke.

— Jag är din broder, Kirbiörn.

— Du är en ljugare; Kirbiörn är död.

— Nej jag leswer, känn din broder igen. Öppna dina portar!

— Du bebrager mig ej, äfventyrare, — och dermed flög en skur af pilar ned ifrån borgen, stenar rullade och slungades mot de ankommande, att de måste draga sig tillbaka. Efter hållet råd begynte Kirbiörns män sammandraga torra risqwistar och stubbar och staplade upp dem kring borgen, itände dem, och snart war Broborg omgifwet af lågor. Så underhöllo de elden tills långt in på natten. Röklen och lågorna stego in i slottsmuren och snart fattade elden i sjelfwa borgen. Fåfångt bjödo Grimfa och hennes tårnor till att släcka branden. Deras mod wefnade och deras krafter började förlamas.

— Nej! — sade hon — wi gifwa oss icke, låtom oss heldre dö, än lemna oss wärmlöse i händerna på dessa röflifna plundrare. — Och dermed gingo de på norra sidan af borgens gård och satte sig der, skådande med förjande blickar på lågorna, som med rasande roslust frätte det gamla wikinganästet.

— Du brinner, min faders wäldiga borg! och min hand är för swag att förswara dig emot en hop äfventyrare. I skolen dock icke frosa en dag med Östens skatter. Och dermed tog hon en rökande eldbrand och tände på förrådshusen, och nu brann det herrliga Broborg med alla sina dyrbarheter. Högt steg lågan i natten. Wäktarena i Odinstemplet wid Gamla Upsala sågo den och safade, ty de mente att fiender woro nära. Man blåste i lurar. Man tände upp wårdkasar för att warfwo. Det behöfdes ej. Broborg brann stilla och fredligt i natten. När

Grimsa såg takåsarne glöbände sjunka, då kunde hon ej längre dölja sin smärta. Hennes ögon brusto i tårar, hon gret en stund — hennes hjerta brast — och hennes ande flög till Odens salar, att åter söka sin fader och broder.

Mot morgonen saktade sig branden. Kirbiörn och hans män trängde då in i den nära nog nedbrända borgen. De funno Grimsa liggande död på marken och hennes tårnor stå förjande kring hennes lik. Kirbiörn igenkände sin syster; lät bränna henne på gammalt nordmannasätt, samlade hennes aska i en urna och uppkastade en grafkulle öfver hennes stoft samt hastade om bord med sina män. Och sedan des har man hört intet om honom. Han och hans män äro försvunne. Minnet af dem och Grimsa lefver ännu qwar i berättelsen, liksom man ännu i dag ser några märken af det fordom så herrliga och lysande Broborg.

Det var en wacker sommar dag, då författaren till denna lilla uppsatts besökte Broborg. Af hela det fordom så ståtliga fästet finnes numera ingenting öfrigt. Allt är förfallet och öfverwuxret. Kringom kullen löpa twenne cirkelformiga upphöjningar. Jag undersökte den ena. När den yttre betäckande jorden war afkastad, kom man till ett hwalf, muradt af gråsten. Swalfwet war fört och skadadt af eld. Jag kunde utan möda med blotta händerna lösbryta stora stycken och mellan fingrarne söndergugga dem till sand. Sagan torde derföre wara sann, att elden ödelaggt Bro-

borg. Då wi nalkades den norra sidan royade den ljuvlockiga blåögda ciceronen och wisade på en källa, som stilla framsmög: "Se här! — här fatt vrinseskan Grimsa och gret när hennes borg brann — och se der, nere wid åstranden, är graf-fullen der hon ligger begrafwen, — och i källar-hwalswen under det nedbrunna Broborg ligga hennes skatter gömda och wäl bewakade af mor-rande hundar och hwäsfande drakar."

Hur wet man det? frågade jag.

— So, för många år tillbaka wågade sig en dräng ned i hwalswet och ämnade taga skat-terna, som der finnas. Han såg och många tunnor fulla med allehanda dyrbara saker; men han såg så många underliga djur, som grinade mot honom och blängde med gnistrande ögon att han ej wågade sig fram, och en stor, morrande hund mötte och twang honom att gå sin wäg, utan att han lyckades få det minsta med sig af de der liggande skatter.

Så är sagan om Broborg. Den kan wara lärorik. Ungerswennen bör ej taga öl för ärende då han går att söka sig en maka bland bygdens skönjungfrur och den blomstrande tårnan bör ej heller så länge gäckas med ungerswennens kärlek att hon slutligen grånar i enslighet under gräm-melsen af det hån, hwarmed hon afflagit en tro-gen kärlek och hwilket alltid i sinom tid återfaller på henne sjelf.

Uppsala 1848.

W. Hanselli.

www.books2ebooks.eu